

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-56>

УДК 338.47

Близнюк Андрій Олександрович

кандидат економічних наук,

доцент кафедри менеджменту,

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4945-4893>**Andrii Blyzniuk**

Kharkiv National Automobile and Highway University

**ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ТРАНСПОРТНОГО
СЕКТОРУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ:
ВИКЛИКИ, ЗАГРОЗИ ТА ШЛЯХИ МОДЕРНІЗАЦІЇ****ECONOMIC SECURITY OF THE TRANSPORT
SECTOR IN UKRAINE IN THE CURRENT CONTEXT:
CHALLENGES, THREATS, AND PATHWAYS
TO MODERNIZATION**

Анотація. Стаття присвячена комплексному аналізу економічної безпеки транспортного сектору України в умовах військової агресії. Обґрунтовано необхідність реалізації системи заходів економічного, організаційного та правового характеру для протидії цим загрозам. Розглянуто напрями підвищення рівня транспортної безпеки, зокрема: технічна модернізація транспортного комплексу, вдосконалення логістичної інфраструктури, розвиток інтелектуальних транспортних систем для оптимізації потоків і підвищення безпеки дорожнього руху. Особливу увагу приділено інформаційній безпеці транспортних компаній, наголошуючи на важливості своєчасної конфігурації систем. Також висвітлено специфічні заходи для залізничного та автомобільного транспорту, включаючи оновлення рухомого складу, електрифікацію, розвиток електротранспорту та посилення відповідальності перевізників небезпечних вантажів. Підкреслено важливість захисту інтересів вітчизняних перевізників на міжнародному ринку.

Ключові слова: транспортна галузь, економічна безпека, загрози, заходи, конкурентоспроможність, транзитний потенціал.

Summary. Analysis of the current state of economic security in Ukraine's transport sector in the context of full-scale war, identification of key threats and challenges in this area, and justification of ways to improve security through infrastructure modernization, implementation of intelligent transport systems, enhancement of information security, and adaptation to international standards. The close integration of the Ukrainian economy into the global economic system means that Russian aggression creates not only internal socio-economic challenges, but also significant losses and risks for the global economy. Therefore, there is an urgent need for a thorough analysis and study of the current state of Ukraine's economic security. The economic security of the transport sector is characterized by the ability of domestic transport to fully meet the needs of economic agents in domestic and international transportation, maintain competitiveness in global transport markets, and effectively use its transit potential. The study is devoted to a comprehensive analysis of the economic security of Ukraine's transport sector in the context of military aggression. Critical threats caused by a full-scale invasion, such as economic decline, infrastructure destruction, export potential restrictions, and demographic problems, have been identified. The necessity of implementing a system of economic, organizational, and legal measures to counter these threats is substantiated. The article examines in detail the areas for improving transport security, in particular: technical modernization of the transport complex, improvement of logistics infrastructure, development of intelligent transport systems to optimize traffic flows and improve road safety. Special attention is paid to the information security of transport companies, emphasizing the importance of timely system configuration, the introduction of attack detection systems, and the use of forced access control mechanisms. Specific measures for rail and road transport are also highlighted, including rolling stock renewal, electrification, the development of electric transport, and increased responsibility for carriers of dangerous goods. The importance of protecting the interests of domestic carriers in the international market is emphasized.

Keywords: transport industry, economic security, threats, measures, competitiveness, transit potential.

Постановка проблеми. Тісна інтеграція української економіки у світову систему господарювання означає, що російська агресія створює не лише внутрішні соціально-економічні виклики, але й значні втрати та ризики для глобальної економіки. Тому нагальною є потреба в ґрунтовному аналізі та дослідженні поточного стану економічної безпеки України [1].

Зниження рівня економічної безпеки вітчизняних підприємств зумовлюється застарілою структурою виробництва, високим рівнем фізичного зносу обладнання та відставанням у технологічному розвитку. В умовах нестабільного зовнішнього середовища в Україні, яке суттєво впливає на внутрішні процеси підприємств, керівникам варто зосередити зусилля на адаптації до цих умов і зміцненні економічної безпеки з метою досягнення стратегічних цілей [2].

У системі економічної безпеки країни транспорт відіграє значну роль. Розвиток транспортного комплексу сприяє зростанню конкурентоспроможності національної економіки, гарантує безперервність постачання товарів усередині країни, забезпечує зовнішньоторговельні та транзитні потоки, а також створює умови для здійснення комфортних та безпечних пасажирських перевезень.

Транспортна система України в останні роки зіткнулася з безліччю викликів, що несуть певну загрозу економічним інтересам держави та суб'єктів господарювання. Зниження та переорієнтація вантажопотоків у зв'язку з важкою ситуацією в державі призвели до порушення транспортно-логістичних ланцюжків, що в свою чергу позначилося на показниках роботи транспортного сектору України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням економічної безпеки транспорту присвячено значну кількість наукових досліджень. Вагомі теоретичні та практичні напрацювання належать таким науковцям, як Романовська Ю., Козаченко Г., Погорелов Ю., Помазун О., Редько К. [1], Кошельок Г.В., Божко Д.О. [2], Мороз Ю.Ю. [3], Москвін Б.Ю. [4], Правдивець О.М. [5], Тульчинська С.О., Солосіч О.С. [6], Ключев С.О., Цимбал С.В., Сігонін А.Є. [7] та ін.

Попри цінний внесок зазначених науковців, слід зазначити, що проблема економічної безпеки розглядалася переважно в межах окремих галузей господарювання. У сучасних умовах особливо важливо зосереджуватись на адаптації до змін, що відбуваються як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі підприємства. Економічна безпека дає змогу виявити потенційні ризики та розробити ефективні заходи для їх нейтралізації, сприяючи зміцненню стійкості та стабільності функціонування підприємства.

Мета статті. Аналіз сучасного стану економічної безпеки транспортного сектору України в умовах повномасштабної війни, визначення

основних загроз і викликів у цій сфері, а також обґрунтування напрямів підвищення рівня безпеки через модернізацію інфраструктури, впровадження інтелектуальних транспортних систем, підвищення інформаційної безпеки та адаптацію до міжнародних стандартів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кожна держава стикається з різноманітними загрозами, що проявляються у різних формах. Для України рівень загроз національній безпеці суттєво зріс після повномасштабного військового вторгнення з боку росії. Ці виклики охоплюють низку критичних аспектів: різке падіння економіки, знищення інфраструктури, скорочення валового нагромадження основного капіталу, обмеження експортного потенціалу, ускладнення залучення іноземних інвестицій, зростання тіншового сектору, значний дефіцит бюджету, високі темпи інфляції, демографічні проблеми, надмірне зовнішнє боргове навантаження, політична нестабільність, а також екологічні наслідки бойових дій. Головним завданням держави є не лише вирішення наслідків подібних загроз, а й упередження негативного впливу як зовнішніх, так і внутрішніх чинників на її стабільне та ефективне функціонування [3].

Економічна безпека є невід'ємною частиною національної безпеки, оскільки вона створює основу для захисту національних інтересів. У зв'язку з цим, ефективне управління економічною діяльністю стає дедалі важливішим як на державному рівні, так і для окремих галузей чи суб'єктів господарювання [4].

Українське законодавство відносить економічну безпеку до найвищих функцій держави, ставлячи її в один ряд із захистом суверенітету, територіальної цілісності та інформаційної безпеки. Незважаючи на це, в Україні відсутнє нормативне визначення терміну «економічна безпека». Така невизначеність створює перешкоди для коректного використання цього поняття як наукової дефініції в дослідженнях. Важливо зазначити, що в умовах глобалізації значення економічної безпеки лише посилюється, перетворюючись на ключовий пріоритет для розвинутих країн світу [5].

Економічна безпека підприємства є невід'ємною частиною економічної теорії та критично важливою для стабільного й ефективного функціонування будь-якого бізнесу, навіть якщо вона не виділена в окрему структуру. Безпекова політика підприємства має на меті безперервний моніторинг зовнішнього середовища та ретельний контроль внутрішніх процесів для попередження, виявлення, реагування та нейтралізації загроз. Проте, нинішні умови, зокрема правовий режим воєнного стану та широкомасштабна війна, створюють безпрецедентну ситуацію, коли зовнішні загрози є переважно неконтрольованими та вкрай непередбачуваними [6].

У сучасних умовах досягнення високого рівня економічної безпеки на транспорті набуває особливої актуальності, для чого необхідна реалізація системи заходів економічного, організаційного, правового та іншого характеру, здатних протистояти загрозам особи, суспільства та держави у транспортній сфері.

Ступінь ефективності виконання транспортним комплексом України своєї ролі у питаннях забезпечення національних інтересів країни перебуває у прямій залежності від досягнутого на транспортних магістралях рівня технічної безпеки. Однією з таких умов є приведення транспортної безпеки у повну відповідність до вимог міжнародних стандартів:

- технічна модернізація транспортного комплексу з метою збільшення економічної ефективності та безпеки транспортного процесу, а також для забезпечення доступності транспортних послуг, розвитку регіональних сполучень та національного ринку праці, а також для забезпечення безперебійного надання транспортних послуг;

- виявлення та запобігання загрозам соціогенного характеру внаслідок неправомірного втручання у процеси функціонування транспорту у формі розкрадання, хуліганства, порушень правил експлуатації технічних засобів;

- утримання технічних засобів відповідно до норм, що забезпечують безумовне дотримання безпеки руху;

- підвищення рівня кваліфікації та дисципліни обслуговуючого персоналу транспорту;

- вирішення завдань енергозбереження та екології під час виконання перевізного процесу та інших видів діяльності підприємствами транспорту;

- вдосконалення логістичної інфраструктури, впровадження новітніх транспортних технологій, спрямованих на підвищення технічної надійності транспортування вантажів та їх своєчасну доставку, розширення пропускних та провідних здібностей транспортних магістралей, покращення якості транспортного сервісу на основі сучасних інформаційних технологій, здатних задовольнити вимоги вантажовласників щодо вантажного вантажу.

Ще одним напрямом забезпечення економічної безпеки на транспорті є інтелектуальні транспортні системи (ІТС). Вони є невід'ємною частиною будь-якого сучасного мегаполісу, в їх розвиток зумовлений зростанням числа транспортних засобів, збільшенням щільності їхнього руху, впровадженням все більш високих стандартів до рівня безпеки та якості організації дорожнього руху. До завдань ІТС входить:

- скорочення щільності руху дорогами, розширення їх вузьких місць;

- постійний моніторинг дорожньої ситуації та безперервне доведення інформації про її стан

до учасників руху дорогами через ЗМІ, радіо, мережу Інтернет;

- розширення сфери діяльності громадського транспорту, збереження пріоритетів під час його руху дорогами, розширення площ перехоплюючих парковок;

- скорочення місць паркування на дворових територіях.

Розвиток інтелектуальних транспортних систем представляє собою ключовий етап у формуванні «розумних» міст, де транспортна інфраструктура інтегрується з цифровими сервісами. Основним завданням ІТС є підвищення безпеки дорожнього руху. Завдяки впровадженню сенсорів, GPS-навігації та систем взаємодії між транспортними засобами, водії мають змогу швидко отримувати точну інформацію щодо ситуації на дорогах, потенційні загрози та інші важливі чинники, що сприяє зниженню аварійності та кількості дорожньо-транспортних подій.

Ще одним важливим компонентом ІТС є оптимізація транспортного потоку. Використання сучасних технологій дає змогу зменшити затори, прискорити рух транспорту та скоротити час очікування на світлофорах, що загалом підвищує ефективність функціонування міської транспортної системи [7].

Транспортна система в різних країнах регулярно піддається атакам зловмисників, внаслідок чого важливим є забезпечення інформаційної безпеки, яка передбачає не тільки встановлення необхідних пристроїв та використання засобів захисту, а й здійснення постійного моніторингу та контролю з боку ІТ-фахівців.

Значним недоліком багатьох сучасних вітчизняних та зарубіжних транспортних компаній є економія коштів на оновлення програмного забезпечення, що негативно впливає на доступність транспортних послуг, а також забезпечення економічної безпеки. Нерідко подібні компанії вибираються як мішені для атаки зловмисниками, оскільки системи мають уразливість та неправильну конфігурацію. У такому разі напрямами покращення функціонування систем інформаційної безпеки транспортних компаній є:

- своєчасна і грамотна конфігурація систем, з використанням останніх оновлень, яка виключає можливість використання вразливостей;

- встановлення систем виявлення атак та вторгнень, з використанням оперативного повідомлення системних адміністраторів;

- використання правильного налаштування маршрутизаторів у сукупності із застосуванням файр-воллів, що дозволяє уникнути застосування протоколів неавторизованими користувачами.

Також дуже дієвим є застосування транспортними компаніями механізмів примусового контролю доступу, які дозволяють обмежити здібності користувачів до доступу або виконання процесів

над файловою системою, портами, каталогами. Подібні механізми базуються на необхідності отримання доступу до об'єкта за допомогою авторизації, яка перевіряється системою за певними критеріями та приймає рішення про допуск користувачів.

Для підвищення рівня економічної безпеки у транспортній сфері необхідно більше уваги приділяти наступним напрямкам. У сфері залізничного транспорту необхідно:

- оновлення вагонного парку;
- диверсифікація ремонтних потужностей, зниження залежності від поточного стану дорожньої інфраструктури;
- електрифікація вантажонапружених ділянок Укрзалізниці;
- ліквідація переїздів шляхом зведення шляхопроводів під та над залізничними коліями;
- розвиток транзитного потенціалу, оптимізація транспортно-логістичних схем доставки вантажів.

У сфері автомобільного транспорту:

- створення сприятливих умов для відновлення парку сучасними автомобільними транспортними засобами екологічного класу Євро-5 та Євро-6, а у перспективі – забезпечення технологічного суверенітету у галузі виробництва власних вантажних автомобілів високого класу екологічності;
- удосконалення законодавства у частині, що стосується застосування цифрових тахографів на окремих категоріях транспортних засобів при виконанні внутрішніх автомобільних перевезень вантажів;
- розвиток електротранспорту та відповідної інфраструктури у містах;
- недопущення потенційної шкоди, яка може виникнути в результаті аварій під час перевезення небезпечних вантажів (зокрема загибелі чи захворювання людей, завдання екологічної шкоди, пошкодження техніки, руйнування дорожньої інфраструктури, промислових об'єктів, житлових будівель, транспортних вузлів тощо). Пріоритетом має стати посилення відповідальності перевізників, які здійснюють транспортування небезпечних вантажів з порушенням чинних законодавчих вимог.

Економічна безпека транспортної галузі характеризується здатністю вітчизняного транспорту

повноцінно задовольняти потреби економічних агентів у внутрішніх і міжнародних перевезеннях, зберігати конкурентоспроможність на світових транспортних ринках і ефективно використовувати свій транзитний потенціал. З метою захисту інтересів перевізників України на міжнародному ринку транспортних послуг є необхідним:

- проведення заходів щодо мінімізації наслідків від дискримінаційних заходів зарубіжних країн та їх співтовариств – введення заходів у відповідь, надання пільг вітчизняним міжнародним перевізникам, освоєння нових напрямів перевезень;

- забезпечення перевізників достатньою кількістю дозволів на основі розвитку всебічної та взаємовигідної співпраці з іноземними державами, у тому числі з державами, з якими не укладено угоди про міжнародне автомобільне сполучення.

Висновки. В умовах військової агресії проти України транспортна система стала однією з критично важливих складових національної безпеки, що вимагає негайної адаптації до нових викликів. Забезпечення економічної безпеки транспорту потребує комплексного підходу, який охоплює технічну модернізацію, кадрове підсилення, розвиток логістичної інфраструктури, впровадження інновацій та дотримання екологічних і енергозберігаючих стандартів. Інтелектуальні транспортні системи мають ключове значення для підвищення безпеки дорожнього руху, оптимізації транспортних потоків і розвитку «розумних» міст, де цифрові технології інтегруються в управління транспортом. Інформаційна безпека є ще одним критичним аспектом, адже недоліки в IT-інфраструктурі можуть призвести до серйозних збоїв у роботі транспортних компаній. Необхідна своєчасна модернізація, впровадження захисних систем та контроль доступу. Розвиток транспортної галузі вимагає як оновлення матеріально-технічної бази, так і законодавчих змін для підвищення відповідальності перевізників, зокрема при транспортуванні небезпечних вантажів. На міжнародному рівні важливо захищати інтереси українських перевізників, мінімізуючи дискримінаційні обмеження, розширюючи ринки та забезпечуючи доступ до достатньої кількості міжнародних дозволів.

Список використаних джерел:

1. Романовська Ю., Козаченко Г., Погорелов Ю., Помазун О., Редько К. Проблеми розвитку економічної безпеки в Україні: виклики і можливості. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. №46 (5). С. 249–256.
2. Кошельок Г.В., Божко Д.О. Шляхи підвищення рівня економічної безпеки транспортно-експедиторських компаній. *Науковий вісник одеського національного економічного університету*. №1-2 (314-315), 2024. С. 146–153.
3. Мороз Ю.Ю. Механізм забезпечення управління економічною безпекою в умовах динамічних і структурних змін розвитку національної економіки України. *Суспільство та безпека*. № 1 (2) 2024. С. 131–140.
4. Москвін Б.Ю. Економічна безпека фінансових інституцій в умовах воєнного стану в Україні. *Економіка і організація управління*. 2022. № 2 (46). С. 110–119.

5. Правдивець О.М. Економічна безпека, як найвища функція держави. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. № 2 (66). С. 40–43.
6. Тульчинська С.О., Солосіч О.С. Концептуальні засади забезпечення економічної безпеки підприємництва в умовах воєнного стану. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2022. № 3 (79). С. 97–102.
7. Ключев С.О., Цимбал С.В., Сігонін А.Є. Розвиток інтелектуальних транспортних систем. *Вісник машинобудування та транспорту*. №2 (18), 2023. С. 80–86.

References:

1. Romanovska Yu., Kozachenko G., Pogorelov Yu., Pomazun O., Redko K. (2022) Problemy rozvytku ekonomichnoyi bezpeky v Ukraini: vyklyky i mozlyvosti [Problems of economic security development in Ukraine: challenges and opportunities]. *Finansovo-kredytna diyal'nist': problemy teorii ta praktyky – Financial and credit activities: problems of theory and practice*, no. 46 (5), pp. 249–256. (in Ukrainian)
2. Koshelok G. V., Bozhko D. O. (2024) Shlyakhy pidvyshchennya rivnya ekonomichnoyi bezpeky transportno-ekspedytors'kykh kompaniy [Ways to increase the level of economic security of transport and forwarding companies]. *Naukovyy visnyk odes'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu – Scientific Bulletin of the Odessa National Economic University*, no. 1-2 (314-315), pp. 146–153. (in Ukrainian)
3. Moroz Yu. Yu. (2024) Mekhanizm zabezpechennya upravlinnya ekonomichnoyu bezpekoyu v umovakh dynamichnykh i strukturnykh zmin rozvytku natsional'noyi ekonomiky Ukrainy [Mechanism for ensuring economic security management in the conditions of dynamic and structural changes in the development of the national economy of Ukraine]. *Suspil'stvo ta bezpeka – Society and Security*, no. 1 (2), pp. 131–140. (in Ukrainian)
4. Moskvina B. Yu. (2022) Ekonomichna bezpeka finansovykh instytutiv v umovakh voyennoho stanu v Ukraini [Economic security of financial institutions under martial law in Ukraine]. *Ekonomika i orhanizatsiya upravlinnya – Economics and management organization*, no. 2, pp. 110–119. (in Ukrainian)
5. Pravdyvets O. M. (2022) Ekonomichna bezpeka, yak nayvyshcha funktsiya derzhavy [Economic security as the highest function of the state]. *Vcheni zapysky Universytetu "KROK" – Academic notes of the University "KROK"*, no. 2 (66), pp. 40–43. (in Ukrainian)
6. Tulchynska S. O., Solosich O. S. (2022) Kontseptual'ni zasady zabezpechennya ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemnytstva v umovakh voyennoho stanu [Conceptual principles of ensuring the economic security of entrepreneurship in martial law]. *Naukovyy pohlyad: ekonomika ta upravlinnya – Scientific view: economics and management*, no. 3 (79), pp. 97–102. (in Ukrainian)
7. Klyuyev S. O., Tsybmal S. V., Sigonin A. E. (2023) Rozvytok intelektual'nykh transportnykh system [Development of intelligent transport systems]. *Visnyk mashynobuduvannya ta transportu – Bulletin of Mechanical Engineering and Transport*, no. 2 (18), pp. 80–86. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 12.06.2025